

Omslaget

Illustrationen på forsiden af denne bog viser en margerit, også kaldet hvid okseøj, *Leucanthemum vulgare*, som gengivet på tavle 994 i det botaniske tavleværk *Flora Danica*, udgivet i 1790 som del af værkets bind 6, hefte 17. Teksten til tavlen bærer Linnés navn for planten, *Chrysanthemum leucanthemum*. Vi ved ikke, hvor originaltegningen til tavlen er udført; teksten siger blot *ubique in pratis* – planten vokser overalt i enge i den danske konges riger. Udgifteren af *Flora Danica* var siden 1785 Linné-eleven Martin Vahl, født i Bergen og fra 1788 også knyttet til Naturhistorieselskabet i Prinsens Palæ som lærer i naturhistorie efter tidligere at have været lektor ved den kongelige Botaniske Have i Københavns Frederiksstad. Det er sandsynligvis den i 1777 ansatte *Flora Danica*-dessinateur, Christian Friedrich Müller, der har udført originaltegning og kobberstik til tavle 994, men under Vahl og Müller blev opgaverne med at udføre de første udkast til *Flora Danica*-originaltegningerne undertiden udliciteret til andre, bl.a. tegnere ved navn Salvetti, Minke og Petersen. Disses skitser blev så færdiggjort eller omtegnet som gouacher af C. F. Müller. En tidligere *Flora Danica*-tegner, Johann Christoph Bayer, tysk porcelænsmaler indvandret fra Nürnberg, var i 1776 blevet ansat på den nystartede Kongelige Porcelainsfabrik. Han kom til at stå for bemalingen af næsten alle dele af *Flora Danica*-stellet, det middags- og dessertservice af porcelæn, der blev udført til det danske hof i årene 1790-1802, så han havde næppe tid til at tegne margeritter omkring 1790. Og hans søn, Johan Theodor Bayer, der fungerede som *Flora Danica*-tegner frem til sin død i 1873, blev først i 1796 lærling under C. F. Müller i en alder af 14 år. Som det fremgår af navnene, var mange *Flora Danica*-tegnere indvandret fra Tyskland eller af tysk afstamning.

Ved margerittens rod ses et stempel med teksten »KGL. PARTICULAIR=KAMMER.« Frem til 1848 blev udgifterne ved udgivelsen af værket *Flora Danica* betalt af

kongens partikulærkasse (også kaldet Chatolkassen), den kasse, der – adskilt fra statskassen – stod til kongens personlige rådighed. Fra 1848 til projektets afslutning i 1883 overgik udgifterne til statskassen. Kobberstikkene i alle eksemplarer af *Flora Danica* blev farvelagt i hånden af særligt uddannede personer, der farvelagde efter mønsterark for at sikre ensartethed. Også det håndmalede *Flora Danica*-stel er malet efter mønsterark. Skønt originaltegningerne oftest er forsvundet, er de fleste mønsterark til *Flora Danica* bevaret i Københavns Universitets Botanisk Have og Museum, nu en del af Statens Naturhistoriske Museum, og bogens omslag viser et sådant mønsterark til tavle 994.

Skønt navnet margerit især anvendes om den almindelige eng-, jernbaneskrænt- vejkant- og overdrevsplante *Leucanthemum vulgare*, har navnet også været brugt om andre danske kurvblomster med hvide randkroner og gule skivekroner, blandt andet ager-gåseurt (*Anthemis arvensis*) og lugtløs kamille (*Tripleurospermum inodorum*), der begge er indført markukrudt, og om strand-kamille (*Tripleurospermum maritimum*), der ligesom hvid okseøj er en oprindeligt vildtvoksende dansk plante, som kan findes på sandstrande og strandoverdrev. Den danske botaniker Johan Lange har i *Ordbog over Danske Plantenavne* (1959-1961) skrevet, at disse arter alle har været kaldt margerit eller margreteblomst. Staves navnet med fransk anstrøg, marguerit, betegner det ifølge Johan Lange navnlig fremmede arter, der dyrkes som pryddplanter i Danmark. Det gælder fx den flerårige, svagt buskagtige *Argyranthemum frutescens*, der er vildtvoksende på de Kanariske Øer og ofte dyrkes som opstammet pottedplante, men også havestauden kæmpe-marguerit (*Leucanthemum maximum*), der stammer fra området omkring Pyrenæerne. Og endelig er der en »super-marguerit«, *Leucanthemum x superbum*, der er opstået ved krydsning mellem arterne *Leucanthemum lacustre* fra Portugal og den førnævnte *Leucanthemum maximum*.

Ib Friis